

107144 - Haram Kazançların Çeşitleri Nelerdir, Sahabelerin Kazanç Kaynakları Nelerdi? En Faziletli Kazanç Nedir?

Soru

Yüksek lisans eğitimimi tamamladım ve prestijli MBA sertifika grubu içinde yer alan uzmanlık sertifikası olan, çalışan yönetimi konusunda uzmanlaşmış “İnsan Kaynakları Yönetimi” alanında sertifika aldım. Fakat Cenâb-ı Hak beni İslâm'la hidayet ettikten sonra, bu mesleğin aşağıdaki sebeplerden dolayı işe yaramaz hale geldiğini görüyorum:

1. Bu meslek için mevcut olan iş imkanlarının tümü, faizin yazılmasını gerektirmektedir.
2. Çoğunlukla tüm insan kaynakları işleri her iki cinsiyetten de yeni eleman alımını gerektirir, bu da işe başvuran kişiyle yapılan ilk görüşmede mahrem olmayan kadınla tanışmayı ve aynı şekilde işe alınmasından sonra onunla yalnız kalmayı gerektiriyor.
3. Ülkemizde insan kaynakları bölümü olan tüm iş yerleri istisnasız karma olduğundan kadınlar erkeklerin önünde güzelliklerini sergiliyorlar. İslam ahlakını yaşamak, meslektaşlarıma örnek olmak ve dinin savunucusu olmak ümidiyle bu işte çalışmam caiz midir? Yoksa maaşı veya statüsü daha düşük olsa da beni bu kötülöklere sürüklemesin diye bu işten tamamen uzak durup diğer işleri mi araştırmalıyım? Eğer son çözüm doğruysa o zaman lütfen bana bazı iş örnekleri ve sahabelerin geçimlerini nasıl sağladıklarına dair örnekler verin, zira bazı insanlar bana Rasulullah Sallallahu Aleyhi Vesellem'in ticareti tercih ettiğini söylerler. Bu ifadenin herhangi bir delili var mıdır?

Detaylı cevap

İlk önce:

Faizci bankalarda çalışmak, alkol satan dükkânlarda çalışmak gibi başlı başına haram işler olduğu gibi; kadın-erkek karma ortamlar, haram olan kıyafetleri giyme veya sakal tıraşı olma gibi şeriata aykırı sebeplere dayalı haram işler de mevcuttur. Müslümanın bu iki tür işte çalışması caiz değildir.

İkinci tür işlerde çalışmanın haramlığı işten işe göre farklılık gösterir: Günahı en fazla olan iş, faizi yazma işinde çalışmaktır. Sonra haram şeyleri satmak veya imal etmek, sonra da ortamın haram olduğu işlerde çalışmak gelir. Son kategori olan haram ortamlı iş grubunda çalışmanın günahı hususunu hafife almamak gerekir zira çalışanın din ve ahlakı üzerinde büyük etkisi olabilir, özellikle kadınların fitnesine dikkat etmek gerekir. Nitekim İsrailoğulları için ilk fitne idi. Şüphesiz Rasulullah Sallallahu Aleyhi Vesellem'in haber verdiği üzere Müslüman erkek için en zararlı fitnedir.

Ülkenizde kadınların erkeklerle karışması bir gerçekse, bunu yapmayan iş bulması pek mümkün değilse, bu iş alanlarında varlığınızın faydalı olduğunu ve bazı kötü şeyleri ortadan kaldırabildiğinizi veya azaltabileceğinizi görüyorsanız, sorumluluğunuz altındaki çalışanlara tavsiyede bulunarak gücünüz nispetinde onlara iyiliği emredip kötülükten alıkoyabiliyorsanız ve bununla birlikte kadınların fitnelerinde kaçınmak için gerekli tedbirleri alıyorsanız -evli değilseniz evliliğinizi hızlandırmanız, onlara bakmamanız, onlarla yalnız kalmamanız gibi- işiniz gereği kadın çalışanlardan bazılarıyla oturmanız gerektiğinde yanlarına oturmayıp ofisin kapısını açık bırakmanız gibi aldığınız tedbirlerle; çalışabilirsiniz.

Meşru şer'î menfaatlere ulaşmak ve kötülükleri azaltmak amacıyla bu işlerde çalışmanız; işleri kötü insanlara, dine ve İslami hükümlere uymayanlara bırakmaktan daha hayırlıdır. Aksi takdirde fitne yayılacak, çoğalacak ve daha sonra bununla mücadele etmek zor olacaktır. Karma olan birçok üniversitede birçok üniversite hocaları veya eğitmenler ders vermiş, onların sayesinde çok faydalı gelişmeler olmuş ve birçok fitne bertaraf edilmiştir.

Senin de bu tür ıslah edici şahsiyetlerden olmanı Cenâb-ı Allah'tan ümit ediyoruz.

Bununla birlikte şayet işe girdikten sonra dininizi koruyamadığınızı ve yavaş yavaş haramlara sürüklendiğinizi görürseniz, o zaman işi hemen bırakmaktan başka çareniz kalmaz. Allah Resulü (s.a.v)in dediği gibi; kim Allah rızası için bir şeyi bırakırsa, Allah ona bundan daha iyi bir şeyle karşılık verecektir.

İkincisi:

Sahabelerin (Allah onlardan razı olsun) geçimlerini sağladıkları işlere gelince, çok ve çeşitliydi:

Ebu Bekir es-Siddîk, Osman İbn Affan ve Abdurrahman İbn Avf gibi sahabeler ticaret ile meşgul olurlardı. İster çiftlik sahibi ister işçi olsun, bazı Muhacir ve Ensar sahabeler tarımla uğraşırlardı. Bunlar arasında demircilik ve marangozluk gibi mesleki işler de vardı. Diğerleri de devlet yönetimi ile ilgili işlerde çalışırdı; öğretmenlik, zekât toplama ve dağıtım, yargıcılık gibi işler... Diğerleri de cihattan ganimet gibi elde edilen kazançlarla geçinirlerdi.

Ama o dönemdeki yaşamın doğası, meslekler ve endüstriler ile günümüz yaşamı arasında büyük bir uçurum var. Şüphesiz her olay, zamanı itibarıyla ele alınır.

Üçüncüsü:

Rasulullah Sallallahu Aleyhi Vesellem'in ticareti el işçiliğine tercih ettiği bildiğimiz kadarıyla sabit olmamıştır. Bu konuda alimler arasında ihtilaf mevcuttur. Bazıları ticareti tercih ederken diğerleri tarımı tercih eder, üçüncü grup ise imal/sanayi gibi el emeğini tercih ederler.

Ticaret alanında çalışmanın fazileti ile ilgili bir hadis rivayet edilmiştir fakat sahih değildir. "Rızkın onda dokuzu ticarettedir." (Silsile ed-Da'îfe 3402)

El emeği ve ticaretin fazileti ile ilgili şöyle bir rivayet mevcuttur:

Râfi b. Hadîc r.a'dan rivayet edildiğine göre Rasulullah Sallallahu Aleyhi Vesellem'e şöyle soruldu: "Hangi kazanç daha helaldir?" Şöyle dedi: "Kişinin eliyle çalışması ve her türlü hayırlı satış." (Ahmed 17265, Elbani Hasen, demiştir.)

El Mikdâm r.a'dan rivayet edildiğine göre Nebi Sallallahu Aleyhi Vesellem şöyle buyurdu: "Hiçbir kimse, asla kendi kazancından daha hayırlı bir rızık yememiştir. Allah'ın nebisi Dâvûd Aleyhisselam da kendi elinin emeğini yerdi." (Buhari 1966)

Hafız b. Hacer Rahimehullah şöyle dedi:

Alimler en faziletli kazanç hususunda ihtilafa düşmüşler;

El Mâverdi şöyle dedi: Temel kazanç yolları; tarım, ticaret ve zanaattır. Şafî mezhebine göre en helali ticarettir. Bana göre tercihli olan tarımdır. Çünkü tevekküle daha yakındır.

Daha sonra Nevevî Rahimehullah yukarıda söz edilen el Mikdâm'ın hadisini zikretmiştir. Doğrusu en helal kazanç, el emeği ile olan kazançtır. Kişi çiftçi ise kazancı en helal ve temiz olandır. Zira el emeği ile birlikte Allah'a tevekkül içerir ve insanlığa ve hayvanlara genel bir yararı vardır. Ayrıca bu işle bir bedel vermeden yiyeceğini temin edebilir.

Tüm bunlardan daha üstünü cihad ile kâfirlerin malından elde edilen ganimetlerdir. Rasulullah Sallallahu Aleyhi Vesellem ve ashabının da kazancı bu şekildeydi. Şüphesiz bu en faziletli kazançtır. Zira bunda Allah'ın şeriatını hâkim kılma ve düşmanların bertaraf etme ve ahiret yararı mevcuttur.

Her kim eliyle çalışmıyorsa çiftçilik en faziletli kazançtır.

Doğrusu: İşlerin şahıslara göre ve durumlara göre fazileti değişkenlik gösterebilir. Allah en doğrusunu bilir. (Fethu'l-Bârî 4/304)

Bunun üzerine çiftçiliği beceren kimse için çiftçilik daha faziletli olup sanayiden anlayan kişi için ise de üretim daha faziletli olur. Diğeri için ise ticaret başka işten daha faziletli olabilir. Herkes kendine uygun ve başarabileceği işi yapsın, kendine ve Müslümanlara faydalı olmaya çalışsın, başarı Allah'tandır.

En iyisini Allah bilir.